יפרוק זיפני Anabasis setifera פורח במדבר החם (אוגוסט 2017)

כתבה: **ערגה אלוני**

יפרוק זיפני *Anabasis setifera* (סלקיים) הוא בן-שיח מדברי ירוק, שגובהו כ-60 ס"מ. הענפים מעוצים בחלקם התחתון והמשכם גלילי, בשרני ומסועף. פרקי הגבעול קצרים וחלקים, כל אחד מהם חרוץ ב- 2 חריצי אורך בולטים ובשני פסי אורך ירוקים הנמשכים לאורכו של הפרק. העלים נגדיים ומפושקים, בשרניים צבעם ירוק. אורכם 10-5 מ"מ. הם יושבים על המפרק בסידור נגדי. בקצה כל עלה מצוי זיף קצר הנושר עם הזמן. (מכאן שם תואר המין). הצמח פורח בסוף הקיץ ועיקר גדילתו בסתיו.

יפרוק זיפני . צילמה: ערגה אלוני ©
מימין - מראה כללי, הצמח מעוצה בבסיסו וענפיו ירוקים.
משמאל - גבעולים ועלים ירוקים ובשרניים
להגדלה - לחצו על התמונות

הפרחים דו-מיניים, מלווים בשתי חפיות ירוקות. העטיף בן 5 עלים. במהלך התפתחות הפרח צומחים מגב עלי העטיף כנפיים קרומיות לבנות הנראות לכאולה כעטיף, והן מלוות גם את הפרי לאחר ההפרייה. בפרח 5 אבקנים ו-5 סטמינודים (אבקנים מנוונים חסרי מאבק). זירי האבקנים דקים, המאבקים צהובים ובולטים ונראים היטב בין העלים הבשרניים. הפרי שקיק קרומי ובתוכו נתון עובר סלילני.

יפרוק זיפני
מימין - ענף בפריחה. האבקנים בולטים מהפרחים שבחיקי העלים. צילמה: שרה גולד, באדיבות אתר צמח השדה ©
משמאל - ענפים נושאים פירות בעלי כנפיים. צילמה: ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונות

יפרוק זיפני שכיח בארץ בבקעת ים המלח. הוא צמח חלוץ בחוף החדש שנחשף בנסיגת ים המלח. הוא גדל על חלוקים וחצץ גם בצדי דרכים ובנחלים בעמק הערבה, וגם בבתי-גידול מופרים בדרום הארץ עד אילת. תפוצתו העיקרית בעולם היא באזור הסהרו ערבי והוא חודר למובלעות גם באזור האירנו טורני. הוא מצוי במדבריות ערב וצפון אפריקה ובדרום-מערב אסיה.

יפרוק זיפני בחופי ים המלח על חצץ וחול הנחשפים בעקבות ירידת מפלס הים. צילמה: ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונות

יפרוק זיפני הוא צמח חשוב לבעלי חיים החיים באזורי המדבר החמים בהיותו מקור מזון. בכוויית הוא ידוע כצמח מזון חשוב לגמלים. אך יש להניח שגם אוכלי עשב אחרים ניזונים ממנו. בבדיקת תכולת הצמח (חומר רטוב), נמצא שהוא מכיל 2.5% שמן נדיף. החומרים המצויים בשמן זה הם: 85% carvacrol ו-15% thymol . היפרוק יכול להיות מקור להפקת שני חומרים אלה המוכרים כחומרים קוטלי חיידקים. חומרים נוספים המצויים בשמן זה בכמות קטנה הם: חומצה אוקסאלית, ספונינים, אלקולואידים, פלבנואידים וטנינים.

בסוג 30 מינים, כולם צמחי מדבר יובשני וחם.

ספרות:

אלוני ע 2014 התיישבות צמחים בחוף חדש שנחשף בים המלח. כלנית 1

ויזל י פולק ג וכהן י 1978 אקולוגיה של הצומח בא"י. הוצאת המדור לאקולוגיה אוניברסיטת ת"א.

פרגמן-ספיר א 2008 פרחי עין גדי וחוף ים המלח. מדריך לצמחי בקע ים המלח וחוף עין גדי. רשות הטבע והגנים.

Brian SM and Amar AM 1991 Kuwaiti plants , distribution, traditional medicin, phytochemistry, pharmacology and economic va.lue. Elsevier

.sciences publication. N.y

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2017 יפרוק זיפני Anabasis setifera פורח במדבר החם (אוגוסט 2017), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 4.
https://www.kalanit.org.il/anabasis-setifera